

Сузана А. Субић
Десета гимназија „Михајло Пупин”
Београд
Драгољуб Б. Вишњић
Универзитет у Београду
Факултет за спорт и физичко васпитање
Живорад М. Марковић
Универзитет у Крагујевцу
Факултет педагошких наука у Јагодини
Катедра за дидактичко-методичке науке

УДК: 371.624(497.11)
351.07:725.85(497.11)
Оригинални научни рад
Примљен: 8. септембар 2016.
Прихваћен: 28. новембар 2016.

УЛОГА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ У ПОВЕЋАЊУ КВАЛИТЕТА ШКОЛСКИХ СПОРТСКИХ ОБЈЕКТА

Апстракт: У раду се разматрају проблеми и однос локалне заједнице према школским спортским објектима. Полазну основу чине разлике у квалитету простора за извођење наставе физичког васпитања. Један од основних принципа на којима се заснива побољшање услова рада у школским спортским објектима је принцип партнерства.

Закључено је да локалне самоуправе и школе треба да буду партнери на путу остваривања заједничких образовних циљева. Добри услови школских спортских објекта су од виталног значаја за локалну заједницу и друштво у целини, што знатно доприноси промоцији здравог живота, развоју образовања младих и њихових социјалних вредности.

Кључне речи: локална самоуправа, партнерство, школа, школски спортски објекти, финансирање.

1. УВОД

Када говоримо о реформама које су неопходне у образовном систему Републике Србије мислимо и на процес децентрализације, процес у коме се ниво доношења одлука пребацује на ниже нивое одговорности у оквиру образовног система као што су локална самоуправа, школа, родитељи. Овај процес укључује преношење надлежности са државе на локалну самоуправу и школу у циљу што бољег одговора на разне образовне потребе, како би се обезбедио континуитет у квалитету рада са младима. Од локалне самоуправе и школа се у овом случају захтева виши степен одговорности, сарадње и партнерства у планирању заједничких активности.

Модел јачања локалне заједнице аутономију преноси на локалну самоуправу која локални образовни систем види као породицу која сарађује и

локалној заједници пружа различите образовне могућности. Локална самоуправа, као први ауторитет по хијерархији, може да одлучује о употреби финансијских средстава, школском програму, запошљавању и упису ученика, а школа је, са друге стране, одговорна локалној заједници чијим се потребама прилагођава.

Закон о основама система образовања и васпитања у Републици Србији¹ даје аутономију школама по следећим питањима:

- доношење статута, програма образовања и васпитања, развојног плана, годишњег плана рада установе, правила понашања у установи и других општих аката установе;

- доношење плана стручног усавршавања и професионалног развоја наставника, васпитача и стручног сарадника;

- самовредновање рада установе;

- избор запослених и представника запослених у орган управљања и стручне органе;

- уређивање унутрашње организације и рада стручних органа;

- начини остваривања сарадње са установама из области образовања, здравства, социјалне и дечије заштите, јавним предузећима, привредним друштвима и другим организацијама, ради остваривања права деце, ученика и запослених.

Установа доноси опште и друге акте, поштујући опште принципе и циљеве образовања и васпитања и којима се на најцелисходнији начин обезбеђује остваривање општих исхода.

Сарадња са школском управом је вид подршке школама у развојном планирању и осигурању квалитета, координацијом стручног усавршавања наставног кадра, као и вршењем контроле над коришћењем финансијских средстава.²

Финансијска средства представљају ограничавајући фактор у одржавању и опремању школских простора. Економска криза последњих деценија утицала је на смањено улагање државе и привредних субјеката у школске објекте и њихово одржавање. Смањивали су се инфраструктурни, технички и људски ресурси. Смањено улагање се посебно осетило на школским спортским објектима у којима се реализује настава физичког васпитања и школски спорт.

Досадашња истраживања³ упућују на констатацију да је опремљеност школа просторима за наставу физичког васпитања неуједначена. Такво ста-

¹Закон о основама система образовања и васпитања (2009, 2011, члан 41.). „Службени гласник РС” бр. 72/2009 и 52/2011.

²Закон о основама система образовања и васпитања (2009, 2011, члан 26.). „Службени гласник РС” бр. 72/2009 и 52/2011.

³Николић С. Сузана (2001): *Предлој нормативна простора за наставу физичког васпитања са аспекти категоризације школа у Србији* (магистарска теза), Факултет за спорт и

ње сала и отворених вежбалишта не омогућава једнаке услове за сву децу, као и потпуну реализацију прописаних наставних садржаја. Спуштање надлежности одлучивања, одговорности и аутономије на локалне самоуправе и школе омогућиће се бољи увид у приоритете за улагања у сале за физичко васпитање и отворене терене, што ће резултирати ефикаснијим распоређивањем финансијских средстава и правовременим и квалитетним реаговањем на новонастале потребе.

2. ШКОЛСКИ СПОРТСКИ ОБЈЕКТИ ЗА НАСТАВУ ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА И ШКОЛСКИ СПОРТ

Простори за извођење наставе физичког васпитања обухватају затворене и отворене површине, опремљене одговарајућим деловима опреме и свим потребним справама. Ови простори имају универзалну функцију, која се огледа кроз:

- реализацију активности које су предвиђене наставним програмом из предмета физичког васпитања;
- организовање такмичења и спортских активности, у оквиру школског спорта;
- групне и индивидуалне вежбе, према упутима и под надзором наставника;
- организовање спортских активности од стране клубова, трећих лица.

Школски спортски објекти, пре свега, треба да буду безбедни за коришћење, доступни сваком ученику и да задовољавају хигијенско-техничке нормативе у сваком погледу. Редовно одржавање простора и опреме, неопходних у реализацији наставе, представља приоритет за њихово очување, чиме им се повећава век трајања и смањује финансијско улагање.

Законом о спорту у Републици Србији (Закон о спорту, *Сл. гласник РС*, бр. 24/2011 и 99/2011), између осталог, уређују се општи интерес и потребе и интереси грађана у области спорта, финансирање, категоризација у области спорта, стратегија развоја спорта у Републици Србији, школски спорт и спортски објекти. У члану 150 овог закона, каже се да „део школе, односно високошколске установе намењен за остваривање наставног плана и програма физичког васпитања ученика, односно студената (школска спортска сала, школски спортски терен и сл.) има положај спортског објекта”⁷⁴.

физичко васпитање, Универзитет у Београду; Субић С. Сузана (2016): *Стратегија развоја школске спортске инфраструктуре у циљу усаглашавања са захтевима Европске уније* (докторска дисертација), Факултет организационих наука, Универзитет у Београду.

⁷⁴Закон о спорту, *Сл. гласник РС*, бр. 24/2011 и 99/2011 – др. закони (датум приступа 19.9.2016.)

Посматрајући школске спортске објекте, за постизање жељеног стања неопходно је осигурати услове за њихово стално побољшање и унапређење, као и створити механизме за правовремено и квалитетно реаговање на новонастале потребе. Осим проблема са самим просторима, јавља се и проблем њихове опремљености потребном опремом.⁵ У великом броју школа ова опрема је застарела, несигурна за коришћење, а број реквизита је мали у односу на број корисника. Недостатак опреме искључује поједине наставне садржаје из реализације и отежава рад на часовима са великим бројем ученика. Неки наставни садржаји се скоро и не реализују.

Сходно горе наведеном, неопходно је наћи најбољи начин, као и утврдити циљеве и приоритете развоја школских спортских објеката. Њихов даљи развој требало би да буде стратешки планиран, што подразумева константну сарадњу између локалне заједнице и школе како би се добиле што прецизније информације у вези са постојећим објектима, као и потребе за повећањем капацитета. Развој школских спортских простора треба да иде у правцу који подразумева усавршавање постојећих капацитета и изградњу нових објеката, сходно потребама наставе физичког васпитања и потребама локалне заједнице.⁶

3. ЗНАЧАЈ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ ЗА РАЗВОЈ ШКОЛСКИХ СПОРТСКИХ ОБЈЕКТА

На основу Члана 45. став 1. Закона о Влади (*Службени гласник РС*, бр. 55/05, 71/05-исправка, 101/07 и 65/08), Влада је донела Стратегију развоја спорта у Републици Србији за период од 2014. до 2018. године. Закон о спорту (*Службени гласник РС*, бр. 24/2011 и 99/2011 – др. закони) прописује, између осталог, потребе и интересе грађана у области спорта у јединицама локалне самоуправе. Сходно горе наведеном, приоритетни програми којима треба да се баве локалне стратегије развоја спорта и који ближе одређују потребе грађана су следећи⁷:

– подстицање и стварање услова за унапређење спорта за све (посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом);

⁵ Субић С. Сузана (2016): *Стратегија развоја школске спортске инфраструктуре у циљу усаглашавања са захтевима Европске уније*. Докторска дисертација. Факултет организационих наука, Универзитет у Београду.

⁶ www.singipedia.singidunum.ac.rs/content/1240-Zakonsko-uredivanje-sporta-u-evropskim-dravama (датум приступа, 18.07.2014. године).

⁷ http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_sportu.html (датум приступа, 25.01.2014. године).

- изградња, одржавање и опремање спортских објеката (посебно јавних спортских терена и школских спортских објеката) и набавка спортске опреме и реквизита;
- организација спортских такмичења од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе;
- предшколски и школски спорт (рад школских спортских секција и друштава, општинска, градска и међуопштинска школска спортска такмичења и др.);
- рационално и наменско коришћење спортских сала и спортских објеката у државној својини (чији је корисник јединица локалне самоуправе, кроз одобравање њиховог коришћења за спортске активности и доделу термина за тренирање учесницима у систему спорта и др).

За задовољавање потреба и интереса грађана, јединице локалне самоуправе обезбеђују у свом буџету одговарајућа средства.⁸

У примени Стратегије спорта у Републици Србији, којом су обухваћени и спортски објекти у оквиру школа, локалним самоуправама је дато посебно место. Законом о спорту⁹ је дефинисано да је обавеза сваке јединице локалне самоуправе да утврди програм развоја спорта на свом подручју, који ће бити у сагласности са овом стратегијом, као и да се у расподели средстава води рачуна о критеријумима прописаним на републичком нивоу, како би цео процес био јаван и транспарентан.

Полазећи од тога да локалне самоуправе имају суштински значај за развој спорта и спортских објеката на својој територији, у остваривању циљева морају да имају следеће полазне основе:

- тренутно стање постојећих објеката;
- јасно исказане приоритете;
- сви ученици, у оквиру наставе физичког васпитања, имају право да развијају сопствене способности кроз спортске активности које одговарају њиховим индивидуалним могућностима;
- финансирање спортских објеката, у највећој мери је одговорност локалних власти које у томе треба да учествују;
- треба помоћи и поспешити активности организација у области спорта и образовања;
- улагање у школске спортске објекте треба да буде укључено у планирање буџета на локалном нивоу.

⁸ <http://civilnodrustvo.gov.rs/upload/documents/zakoni/Zakon%20o%20sportu%202016.pdf> (датум приступа 18.9.2016.)

⁹ Закон о спорту, *Службени гласник РС*, бр. 24/2011 и 99/2011 – др. закони.

Од посебног значаја за развој школских спортских објеката је Закон о локалној самоуправи¹⁰, који је важан када се говори о спортским објектима. У Члану 138. се наводи да „Јединица локалне самоуправе преко својих органа уређује ближе услове, критеријуме и начин и поступак доделе средстава из буџета јединице локалне самоуправе, односно одобрење програма за задовољавање потреба грађана у области спорта на територији јединице локалне самоуправе и начин јавног објављивања података о предложеним програмима за финансирање, одобреним програмима и реализацији одобрених програма”.

У Републици Србији инвестирање у изградњу, реновирање, реконструкцију и ревитализацију школских спортских објеката може се поделити у неколико различитих група. За потребе овог истраживања, издвајају се само остваривање прихода из буџета јединице локалне самоуправе, његово евидентирање и коришћење се врши у складу са учешћем општине/града на чијем се подручју школа налази.

Изазови финансирања спортских објеката у оквиру локалних самоуправа су вишеструки: слабљење економије и пад стандарда; неадекватна или недостајућа спортска инфраструктура; финансијски слабе јединице локалне самоуправе; одсуство јасних критеријума и процедура за финансирање школских спортских објеката, који је додатно искомпликован одсуством адекватне контроле утрошка одобрених средстава и ефеката реализације.¹¹

Постоје општине које имају јасно исказане критеријуме који су до детаља разрађени, а тичу се финансирања школских спортских објеката, до оних код којих не постоје било какви критеријуми који се тичу ове проблематике. Будућа Стратегија развоја школске спортске инфраструктуре у Републици Србији морала би у себи да садржи мере за помоћ локалним самоуправама да имају, колико-толико, уједначене критеријуме за финансирање школских спортских објеката на њиховом подручју.

Да би свака општина имала развијене критеријуме финансирања школских спортских објеката на свом подручју, у обзир се морају узети следећи подаци:

- колики је укупни постотак издвајања за школске спортске објекте у општинском буџету, на годишњем нивоу.
- укупан број школских спортских објеката, на нивоу општине;
- категоризација свих школских спортских објеката;
- укупан број ученика, тј. одељења по школама;
- укупан број спортских клубова који користе школску спортску инфраструктуру;

¹⁰http://civilnodrustvo.gov.rs/upload/documents/zakoni/zakon_o_lokalnoj_samoupravi.pdf (датум приступа 18.9.2016.)

¹¹<http://www.oks.org.rs/nacionalna-strategija-razvoja-sporta-akcioni-plan/> (датум приступа 16.9.2016)

- укупан број рекреативаца, по полу и узрасту, који користе школску спортску инфраструктуру;
- број основних и средњих школа које су укључене у школски спорт;
- број ученика са инвалидитетом који похађају школе на датом подручју.

Горе наведени подаци су неопходни како би се пришло изради критеријума и дефинисању приоритета за финансирање школских спортских објеката. Тиме би се избегло стихијско распоређивање средстава школама на нивоу општине, што би свакако умањило разлике у квалитету спортских објеката и опреме од школе до школе на подручју исте општине.

4. ПАРТНЕРСТВО ШКОЛЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

Један од основних принципа на којима се заснива побољшање услова рада у школским спортским објектима, као и смањење разлика од школе до школе је принцип партнерства. То значи да сви релевантни актери, као што су, пре свега, представници локалне самоуправе и њених структура, који учествују у доношењу одлука, треба да буду укључени заједно са школским представницима у решавање проблема школских спортских простора. У Члану 48. Закона о основама система образовања и васпитања се прописује да се установа самостално и у сарадњи са надлежним органом јединице локалне самоуправе стара о обезбеђивању и унапређивању услова за развој образовања и васпитања, осигурања и унапређивања квалитета програма образовања и васпитања, свих облика образовно-васпитног рада и услова у којима се он остварује.¹²

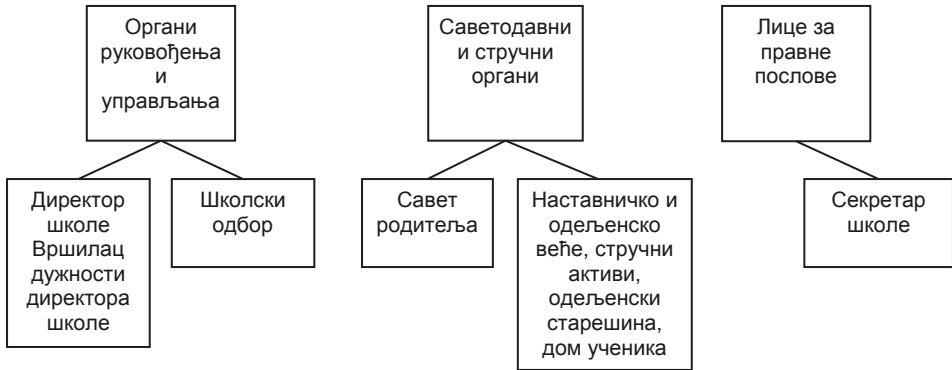
Борба за побољшање статуса школских спортских објеката на нивоу јединица локалне самоуправе није лака, а ни краткорочна. Напротив, школе ће морати да покажу ажурност у достављању свих неопходних података, како би се могао правити план функционисања и финансирања школских спортских објеката. Школе морају да буду оспособљене да прате предвиђене активности, динамику и рокове.

О развоју, обезбеђивању и унапређивању квалитета школе брину органи и лица као што су: директор школе (односно, вршилац дужности директора до избора директора), школски одбор, савет родитеља, стручни органи (наставничко и одељенско веће, стручни активисти, одељенски старешина, у дому ученика – педагошко веће и други органи утврђени статутом школе, односно дома ученика) и секретар школе (Шема 1).¹³

¹² <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/закон-о-основама-система-образовања-и-васпитања.pdf> (датум приступа 22.9.2016)

¹³ Закон о средњој школи, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 50/92, 53/93-др. закон, 67/93-др. закон, 48/94-др. закон, 24/96, 23/02, 25/03-исправка, 62/03-др. закон, 64/03-др. закон исправка, 101/05-др. закон и 72/09-др. закон), http://www.kg.ac.rs/ush/dokumenta/Zakon_o_srednjoj_skoli.pdf (датум приступа, 25.09.2014.).

Шема 1. Органи и лица који брину о развоју, обезбеђивању и унапређивању квалитета школе

Извор: Обрада аутора према http://www.kg.ac.rs/ush/dokumenta/Zakon_o_srednjoj_skoli.pdf (датум приступа 25.09.2014.).

Школски одбор је орган управљања, а његове чланове именује скупштина општине, односно скупштина града. У наредном периоду би требало радити на томе да овај орган управљања добије значајну улогу у управљању школом. Он сада углавном прати развојне и текуће планове, док би требало да има значајну улогу у стварању стратегије развоја школе. Не сме се заборавити да у Републици Србији, сем државних, постоје приватне и стране школе, где улога школског одбора мора да буде од посебног значаја. Школски одбор има девет чланова, укључујући у тај број и председника. Чланове школског одбора именује и разрешава скупштина локалне самоуправе (града/општине). Школски одбор чине по три представника запослених у школи, родитеља ученика и јединице локалне самоуправе. Директор није активан члан, али је одговоран за законитост рада одбора. Ово управно тело сноси одговорност, између осталог, и за располагање буџетом, као и управљањем персоналом школе (укључујући ту и директора школе).

Утицај школе на локалну самоуправу мора бити преко два члана школског одбора који су са локала. Они даље информације треба да усмере према одабраним људима који су најважнији за решавање проблема школске спортске инфраструктуре, а то су: изабрана и именована лица на одређене функције у граду/општини или запослени који, природом свога посла, могу допринети да проблеми сала за физичко васпитање и отворених терена буду решени. Да би се то остварило, школа мора да зна који је орган задужен за одређену врсту одлука, каква формална процедура мора да се прође. Школе, било основне или средње, морају да изборе своје место у буџету локалних самоуправа.

Недостатак финансијских средстава и недовољна инвестициона улагања могу успорити развој и бити објективна сметња за реализацију програ-

ма из области школских спортских објеката. Такође, ограничавајући фактор може бити и недостатак реалних развојних програма и нефункционисање и неспособљеност школског одбора (односно, чланова који су надлежни за школски развојни план, за његову примену и праћење, као и конкретне развојне акције из области школске спортске инфраструктуре).

5. ФИНАСИРАЊЕ ШКОЛСКИХ СПОРТСКИХ ОБЈЕКТА НА НИВОУ ЛОКАЛНИХ САМОУПРАВА

У оквиру постојећег законског оквира, локалне самоуправе су у Републици Србији изненама Закона о основама система образовања и васпитања из 2005. године добиле одређени степен аутономије у планирању и управљању системом основног и средњег образовања¹⁴. Градови и општине су надлежни за изградњу и капитално одржавање школских објеката, опремање школа, финансирање плата ненаставног особља, обезбеђивање средстава за стручно усавршавање запослених, превоз ученика.¹⁵ Општине, посебно оне са мањим фискалним капацитетима, несразмерно мање улажу у сектор образовања у односу на градове, јер су инвестиције градова у сектору образовања шест пута веће него инвестиције општина.

Прва фаза фискалне децентрализације највише је погодовала фискално најјачим градовима и општинама, чиме је повећан јаз између фискално најјачих и фискално најслабијих локалних самоуправа. До 2006. године, најбогатија јединица локалне самоуправе имала је десет пута веће приходе од најсиромашније, а пет пута веће приходе од републичког просека. Четири највећа града добијала су око 60% прихода свих јединица локалне самоуправе, иако у њима живи само 30% од укупног броја становника Републике Србије. Увођење пореза на додату вредност, којим је у Републици Србији извршено усаглашавање законске регулативе у области пореског права са системом који важи у Европској Унији, такође није погодовало свим градовима и општинама, јер је са укидањем пореза на промет повећана њихова зависност од трансфера са републичког нивоа.¹⁶

Неопходно је радити на усавршавању постојећих модела финансирања од стране органа државне управе на локалном нивоу, како би се омогућило смањење разлика у средствима које локалне самоуправе улажу у школске спортске објекте. Циљ је сужавање простора за коришћење тзв. дискреционих права која су често и извор корупције, кроз вођење рачуна о томе како се троши новац из буџета и успостављање јасне и транспарентне процедуре

¹⁴ *Службени гласник РС*, бр. 62/2003, 64/2003 – испр., 58/2004, 62/2004 – испр., 101/2005 – др.

¹⁵ www.senta-zentasport.rs/old/doku/modeli-funkcionisanja-sporta.pdf (приступ 21.9.2016.)

¹⁶ www.edabl.org/uploads/admin/dobro_je_dobro_saradjivati.pdf (приступ 19.9.2016.)

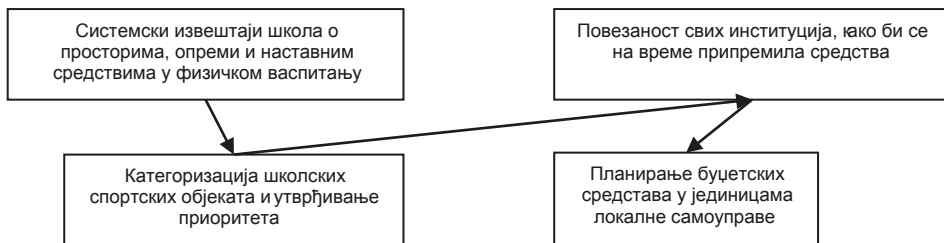
за праћење токова новца у спорту и поштовање свих позитивних законских аката.¹⁷

Инвестиционо одржавање школској спортској инфраструктури, опреме и наставних средстава је предвидиво и планско одржавање. Опсег и висину инвестиционог одржавања школа утврђује у складу са стварним техничким стањем (век трајања), потребним адаптацијама, реконструкцијама и заменама, у циљу побољшавања услова коришћења, или удовољавања промењеним законским и техничким прописима зграда, опреме и наставних средстава¹⁸.

У складу са горе наведеним, а у циљу ефикаснијег планирања потребних средстава за инвестирање у просторе, наставна средства и опрему, даје се Шема 2.

У циљу ревитализације објеката за наставу физичког васпитања приоритет је перманентно праћење и улагање у објекте и опрему неопходне за реализацију како обавезне наставе и школског спорта, тако и праћење потреба локалне заједнице. Редовним финансијским улагањем обезбеђује се основни предуслов за квалитетну наставу физичког васпитања и развој школског спорта. На тај начин, остварују се предвиђени циљеви и резултати у образовном процесу и даје одговор на потребе грађана у локалној заједници за физичком активношћу.

Шема 2. Улагање у просторе, наставна средства и опрему

Извор: Обрада аутора према Субић С. Сузана (2016): *Стратегија развоја школске спортске инфраструктуре у циљу усавишавања са захтевима Европске уније* (докторска дисертација), Факултет организационих наука, Универзитет у Београду.

Улагање од стране локалних самоуправа општине/града у школске спортске објекте је различито. Оно се разликује од региона до региона, од општине до општине, од школе до школе. У истраживању које је рађено у

¹⁷<http://www.oks.org.rs/nacionalna-strategija-razvoja-sporta-akcioni-plan/> (датум приступа 16.9.2016).

¹⁸Nikolić Suzana (2007): *Financing projects in physical education in school*, Proceedings of the Seventh International Symposium Investments and Economic Recovery, May 25–27, 2007, Bucharest, Romania. Bucharest Academy of Economic Studies, Faculty of Management, Department of Economic Efficiency, p.p. 584–590.

периоду школске 2013/2014. године, послат је електронским путем упитник основним и средњим школама на територији Републике Србије.¹⁹ Упитник се састојао из три дела, односно групе питања која се односе на:

- опште податке о школама;
- тренутно стање школске спортске инфраструктуре;
- инвестиције:
 - карактер изградње и техничку структуру радова који су се изводили последњих година;
 - изворе финансирања школске спортске инфраструктуре
 - потребна улагања у наредном периоду.

Резултати су приказани на нивоу округа, што обухвата укупно 26 административних подручја (односно 89,66% од укупно 29 округа). Другим речима, упитник је послат на адресу укупно 1.887 школа. Упитник су вратиле 173 школе²⁰ (са подацима за 212 школа, јер су у оквиру ових упитника дати подаци посебно који се односе на одвојена одељења централних основних школа – тзв. подручне школе²¹). Од укупно прикупљеног броја, упитнике је доставило 140 основних²², 68 средњих²³ и 4 школе за основно и средње образовање²⁴.

Анализа прикупљених података говори да средства која су школе уложиле у објекте и опрему ради побољшања услова рада њихових корисника долазе у највећем броју случајева из *буџета ордана јединице локалне самоуправе*, и то у 97 школа (односно 45,75%) (Графикон 1).

Сходно горњем графичком приказу, може се приметити да школе на подручју појединих округа нису извршиле улагања у школске спортске објекте из средстава буџета јединице локалне самоуправе, као што су: Зајечарски, Косовско-поморавски, Топлички и Средњеганатски.

Такође можемо рећи да су у Подунавском, Моравичком и Западнобачком региону сва улагања у школске спортске објекте дошла од стране локалне самоуправе.

¹⁹ *Просветни адресар*. Темат, четврто допуњено издање, Београд, 2011.

²⁰ Од тога, упитнике су вратиле и 4 приватне школе.

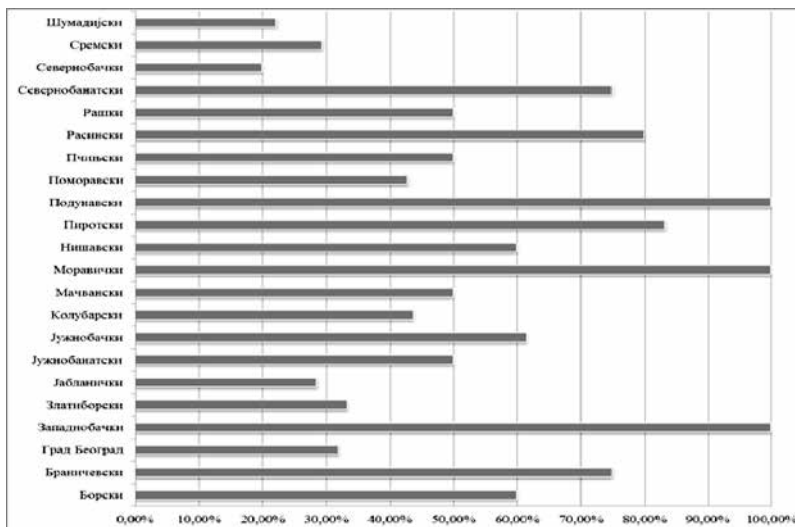
²¹ Упитнике је вратило 39 подручних школа.

²² Од тога, упитнике су вратиле и две основне приватне школе.

²³ Од тога, упитнике су вратиле и две средње приватне школе.

²⁴ Специјализоване школе за рад са децом са поремећајима у друштвеном понашању са којима се обавља настава по посебном плану и програму.

Графикон 1. Структура улагање органа локалне самоуправе у школску спортске објекте, по окрузима

Извор: Субић С. Сузана (2016): *Стратегија развоја школске спортске инфраструктуре у циљу усавлашавања са захтевима Европске уније* (докторска дисертација), Факултет организационих наука, Универзитет у Београду.

Средствa државних органа добило је 48 школа (односно 22,64%). Дакле, улагања средстава из државног буџета није било у 164 школа (односно 77,36%).

Од 48 школа, колико се изјаснило да је држава посредством својих институција уложила у њихову школску спортску инфраструктуру, 22 школе (односно 45,83%) се нису изјасниле које су то државне институције дале потребна финансијска средства.

Ресорно Министарство је самостално уложило средства у шест школа (односно 12,50%), док су у четири школе (односно 8,33%) средства била уложена у сарадњи са другим институцијама.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја је самостално уложило средства у четири школе (односно 8,33%), док је уз подршку других институција извршило неопходна улагања у две школе (4,17%), што је био и случај Покрајинског секретаријата за омладину и спорт.

Остале институције (Фонд за капитална улагања АПВ, Фудбалски савез Србије, Град Београд и др.) су уложиле средства у преостале четири школе (односно 8,33%).

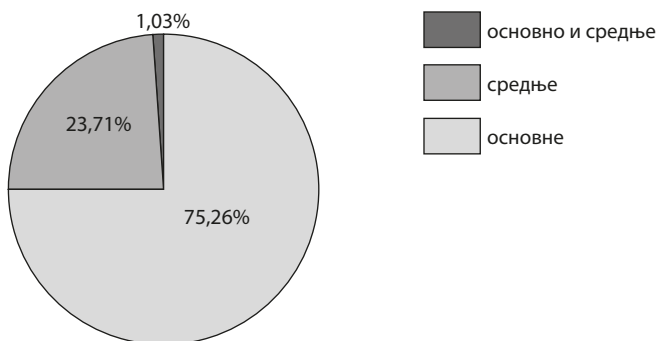
Анализа резултата инвестирања показује такође да 77 школа (односно 36,32%) у последњих десет година нема евидентирана улагања у школску спортску инфраструктуру, док средства која су школе (њих 97, односно

45,75%) уложиле у објекте и опрему ради побољшања услова рада њихових корисника долазе у највећем броју случајева из буџета органа јединице локалне самоуправе.

Средства уложена у школске спортске објекте од стране локалних власти распоређена су на следећи начин: 73 основне школе, 23 средње школе и једна школа за основно и средње образовање. Највише средстава је улагано у изградњу физкултурних сала и отворених терена, док је за текуће одржавање издвојено најмање средстава.

У контексту горе наведеног, а у циљу бољег и јаснијег приказа дајемо Графикон 2.

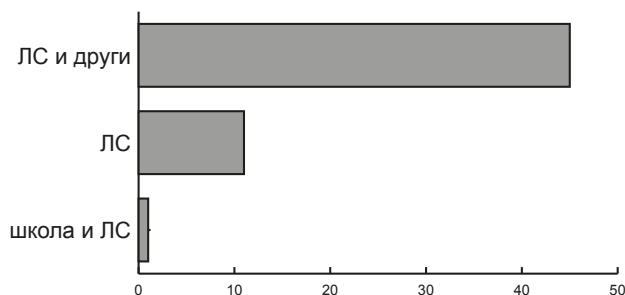
Графикон 2. Уложена средства у основне и средње школе од стране локалне самоуправе

Извор: Субић С. Сузана (2016): *Стратегија развоја школске спортске инфраструктуре у циљу усаглашавања са захтевима Европске уније* (докторска дисертација), Факултет организационих наука, Универзитет у Београду.

План инвестирања у наредном периоду у објекте за наставу физичког васпитања имале су 84 школе. Неопходна средства за реализацију тих пројеката 59 школа је очекивало да дође од стране локалне самоуправе и других државних институција. Од 59 школа њих 13 је споменуло као извор финансирања само локалну самоуправу, док само једна школа наводи као изворе финансирања сопствена средства и локалну самоуправу (ЛС) (Графикон 3).

Графикон 3. Очекивани извори средстава за школске спортске објекте у наредном периоду

Извор: Субић С. Сузана (2016): *Стратегија развоја школске спортске инфраструктуре у циљу успостављања са захтевима Европске уније* (докторска дисертација), Факултет организационих наука, Универзитет у Београду.

Имајући у виду да инвестиције представљају основни материјални чинилац економског и социјалног развоја, од њиховог обима, структуре и ефикасности улагања у највећој мери зависи како ће и до ког нивоа бити решена основна питања развоја спортских објеката сваке школе, основне или средње. Локална самоуправа је дужна да у року од *шест месеци (најкасније до једину дана)* од дана усвајања Стратегије развоја спорта у Републици Србији, утврди *програма развоја спорта на својој територији*, у складу са овом Стратегијом (Закон о спорту, Чл. 142 и Чл. 192)²⁵.

Преко својих надлежних органа, јединица локалне самоуправе уређује:

- ближе услове, критеријуме и начин и поступак доделе средстава из свог буџета;
- начин јавног објављивања података о предложеним програмима за финансирање, одобреним програмима и реализацији одобрених програма.

Јединица локалне самоуправе представља један од најзначајнијих и незаобилазних ресурса у процесу развоја и одржавања школских спортских објеката.

Посматрајући период 2008–2013, може се констатовати да улагање у школске спортске објекте карактерише слаба и недовољна инвестициона активност коју прате видне годишње осцилације.

У зависности од приоритета инвестирања, критеријума за расподелу расположивих средстава и динамике њиховог трошења, у периоду 2008–2013. су идентификовани следећи извори финансирања школске спортске инфраструктуре у Републици Србији:

²⁵http://www.senta-zentasport.rs/doku/strategija_razvoja_skolskog_sporta_apv_2013-2017.pdf (датум приступа, 25.01.2014. године).

- Буџетско финансирање (БФ);
- Национални инвестициони план (НИП);
- Европска инвестициона банка и јединица локалне самоуправе (ЕИБ/ЈЛС);
- Национални инвестициони план, Европска инвестициона банка и јединица локалне самоуправе (НИП/ЕИБ/ЈЛС).

Посматрајући *оћворене школске спорћске објекће*, од укупно предвиђених улагања највише је остварено инвестиционих пројеката из средстава буџетског финансирања (у износу од 74.965.701,13 динара или 76,27%), док је најмање реализованих пројеката из средстава националног инвестиционог плана (у износу од 23.323.604,79 динара или 23,73%). Са друге стране, из мешовитих извора финансирања (односно, из средстава Европске инвестиционе банке и јединица локалне самоуправе и из средстава националног инвестиционог плана, Европске инвестиционе банке и јединица локалне самоуправе) није било остварених инвестиција у отворене школске спортске објекте (Табела 1).

Табела 1. Извори финансирања и остварени инвестициони пројекти у отворене школске спортске објекте у Републици Србији, у периоду 2008–2013. (у динарима)

Инвестициони пројекти	Извори финансирања				Укупно за период 2008–2013
	БФ	НИП	ЕИБ/ЈЛС	НИП/ЕИБ/ЈЛС	
Адаптација и/или ревитализација школских спортских терена	5.571.333,42 5,67%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	5.571.333,42 5,67%
Изградња школских спортских терена и/или дечијих игралишта	43.506.584,43 44,26%	23.323.604,79 23,73%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	66.830.189,22 67,99%
Изградња тениских терена	2.499.999,68 2,54%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	2.499.999,68 2,54%
Реконструкција школских спортских терена	9.758.553,96 9,93%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	9.758.553,96 9,93%
Санација школских спортских терена	13.629.229,64 13,87%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	13.629.229,64 13,87%
УКУПНО	74.965.701,13 76,27%	23.323.604,79 23,73%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	98.289.305,92 100,00%

Извор: Субић С. Сузана (2016): *Стратегија развоја школске спорћске инфраструктуре у циљу усаглашавања са захћевима Евројске уније* (докторска дисертација), Факултет организационих наука, Универзитет у Београду.

Приказани подаци упућују на чињеницу да остварених инвестиција у изградњу отворених школских спортских објеката није било од стране локалних самоуправа.

Посматрајући *затворене школске спортивске објекте*, од укупно предвиђеног улагања највише је остварено инвестиционих пројеката из средстава националног инвестиционог плана (у износу од 181.321.167,08 динара или 37,11%), док је најмање реализовано пројеката из мешовитог финансирања (односно, из средстава Европске инвестиционе банке и јединица локалне самоуправе), у износу од 40.052.225,90 динара или 8,20% (Табела 2).

Табела 2. Извори финансирања и остварени инвестициони пројекти у затворене школске спортке објекте у Републици Србији, у периоду 2008–2013. година (у динарима)

Инвестициони пројекти	Извори финансирања				Укупно за период 2008–2013
	БФ	НИП	ЕИБ/ЈЛС	НИП/ЕИБ/ЈЛС	
Адаптација физкултурних сала и/или школских спортских хала	30.390.663,95 6,22%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	30.390.663,95 6,22%
Доградња физкултурних сала	2.396.108,00 0,49%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	2.396.108,00 0,49%
Изградња физкултурних сала и/или школских спортских хала	68.969.330,17 14,12%	158.316.758,38 32,40%	40.052.225,90 8,20%	88.336.892,99 18,08%	355.675.207,44 72,79%
Изградња школских балон сала	6.156.968,10 1,26%	11.091.349,00 2,27%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	17.248.317,10 3,53%
Изградња школских затворених базена	11.564.000,00 2,37%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	11.564.000,00 2,37%
Реконструкција физкултурних сала и/или школских спортских хала	14.594.579,08 2,99%	11.913.059,70 2,44%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	26.507.638,78 5,43%
Санација физкултурних сала и/или школских спортских хала	44.290.312,82 9,06%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	44.290.312,82 9,06%
Санација школских кабинета за посебне физичке активности	539.601,61 0,11%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	0,00 0,00%	539.601,61 0,11%
УКУПНО	178.901.563,73 36,61%	181.321.167,08 37,11%	40.052.225,90 8,20%	88.336.892,99 18,08%	488.611.849,70 100,00%

Извор: Субић С. Сузана (2016): *Стратегија развоја школске спортивске инфраструктуре у циљу успостављања са захтевима Европске уније* (докторска дисертација), Факултет организационих наука, Универзитет у Београду.

У контексту приказаних података, можемо рећи да је остварених инвестиција од стране локалних самоуправа било само у инвестиционим пројектима који се тичу изградње сала за физичко васпитање. Та врста инвестира-

ња није у потпуности дошла од јединица локалне самоуправе, већ је локална самоуправа учествовала једним делом заједно са Европском инвестиционом банком и Националним инвестиционим планом.

6. ЗАКЉУЧАК

Јединица локалне самоуправе представља један од најзначајнијих и незаобилазних ресурса у уређењу и функционисању школских спортских објеката. Није могуће направити идеални модел финасирања школских спортских објеката на локалном нивоу. Општине се разликују, пре свега, по броју насељених места, по броју школа на својој територији, по развијености и другим чиниоцима. Све те разлике ће имати свој утицај на квалитет школских спортских објеката.

Да би се јасно дефинисали и реализовали постављени приоритети, неопходна је мрежа за подршку која укључује читав низ вертикално и хоризонтално повезаних институција, различите програме и активности. По основу чињенице да школски спортски објекти захтевају велика финансијска улагања, кључни фактор њиховог развоја и функционисања се огледа кроз партнерство школе и локалне самоуправе.

У наредном периоду, неопходно је установити приоритете у развоју школских спортских објеката на локалном нивоу у складу са прописима, интересима и захтевима које поставља настава физичког васпитања и школски спорт. Веома је битно координисано деловање локалног нивоа и школе, како у унапређењу и развоју постојећих, тако и изградњи нових школских спортских објеката. Битно је такође да се уочени проблеми на релацији локална самоуправа–школа у досадашњем развоју школских спортских објеката ублаже и превазиђу, јер је то важно за омогућавање једнаких услова свим ученицима у праћењу наставе физичког васпитања, али и један од основних предуслова за развој спортских објеката у Републици Србији.

Када је неопходно целовито сагледавање школских спортских објеката на једној општини/граду, први корак је усвајање Стратегије развоја спорта, као основног полазишта за све даље активности у вези са школском спортском инфраструктуром. Да би се стратегија ваљано урадила, неопходна је сарадња свих школа која се огледа у благовременим и тачним информације које треба да доставе. Након тога, неопходно је извршити категоризацију школских спортских објеката. На основу категоризације лакше је утврдити и прецизирати приоритете и начине како те проблеме решити. Неопходно је да свака локална самоуправа има јасну визију развоја школских спортских објеката на подручју своје локалне управе. Значајан корак у стварању квалитетних сала за физичко васпитање и отворених терена, мора бити решено кроз питање финансирања спорта на подручју града/општине. Након што школе предоче аргументе с јасним показатељима тренутног стања спортских

објеката у школама, водеће градске/општинске структуре имају обавезу да саставе јасне планове и активности у циљу отклањања проблема и да у својим буџетима одвоје средства за те намене.

За локалну самоуправу важно је да се:

- донесе Стратегија развоја спорта локалне самоуправе;
- донесе Правилник о категоризацији школских спортских објеката;
- донесе Правилник о финансирању школских спортских објеката, у којем је потребно разрадити јасне критеријуме за расподелу финансијских средстава;
- донесе Финансијски план, имајући у виду донесену категоризацију и критеријуме финансирања.

У следећој фази, неопходно је све ове правилнике усвојити:

- усвајање Стратегије спорта;
- усвајање Правилника о категоризацији;
- усвајање Правилника о финансирању;
- израда Финансијског плана.

Осмишљена политика развоја школских спортских објеката мора се темељити на јасно утврђеним потребама и плановима развоја целокупног система спорта на локалном нивоу. Кроз стратешко планирање и партнерски однос свих одговорних субјеката, свака локална самоуправа ће допринети рационалној и функционалној изградњи и опремљености школских спортских објеката, што ће омогућити подизање не само њиховог квалитета, већ и квалитета образовног процеса у целини.

ЛИТЕРАТУРА

Анкејно исцраживање аутора о стању школске спортиске инфраструктуре у Републици Србији (у периоду школске 2013/2014. године).

Закон о основама система образовања и васпитања (2009, 2011, члан 41.), *Службени гласник РС*, бр. 72/2009 и 52/2011.

Nikolić (2007): Suzana Nikolić, Financing projects in physical education in school, *Proceedings of the Seventh International Symposium Investments and Economic Recovery*, May 25–27, 2007, Bucharest, Romania: Bucharest Academy of Economic Studies, Faculty of Management, Department of Economic Efficiency, 584–590.

Nikolić Subić, Jonel (2008): Suzana Nikolić Subić, Cicea Claudiu Jonel, Economic Aspects of Investments in Sport Facilities, Petroleum – Gas University of Ploesti BULLETIN, Educational Sciences Series (Former title), No. 1B/2008, Vol. LX, ISSN 1841–6586, *Journal of Educational Sciences & Psychology* (Other medium version), ISSN 2247–8558, ISSN-L 2247–6377, CNCSIS B+, BDI EBSCO, Index Copernicus, ProQuest, Scipio, 147–152.

Николић (2001): Сузана Николић, *Предлој нормативна простора за наставау физичкој васпитања са аспекта категоризације школа у Србији* (магистарска теза), Факултет за спорт и физичко васпитање, Универзитет у Београду.

Николић (2003–2004): Сузана Николић, Структура објеката за физичко васпитање у школама на територији Београда, *Физичка култура*, бр. 4, 90–94.

Николић (2007): Сузана Николић, Финансирање пројеката за изградњу спортских хала и физкултурних сала из средстава НИП-а у 2007. години, Зборник радова, Међународна научна конференција *Физичка активност и здравље*, Универзитет у Београду, Факултет спорта и физичког васпитања, Београд, 61–65.

Сви пројекти завршени до 31.12.2013. године, Министарство омладине и спорта Републике Србије, Београд, 2014.

Стратегија развоја образовања у Србији до 2020, Влада Републике Србије, Министарство просвете и науке, 2011.

Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период 2014–2018. године, *Службени гласник РС*, бр. 1/2015.

Стратегија развоја школској спортиа у АП Војводини 2013–2017. године, Покрајински секретаријат за спорт и омладину, 2003.

Субић (2016): Сузана Субић, *Стратегија развоја школске спортиске инфраструктуре у циљу успостављања са захтевима Европске уније* (докторска дисертација), Факултет организационих наука, Универзитет у Београду.

Субић (2015): Сузана Субић, *Анализа улагања и извора финансирања школских спортских објеката у Републици Србији, Спорт и здравље*, година 10, бр. 1, Источно Сарајево, Република Српска.

Финансирање у образовању за 2012. годину и актуелна питања рада и пословања установа, Институт за економику и финансије, Београд, 2012.

www.singipedia.singidunum.ac.rs/content/1240-Zakonsko-uredivanje-sporta-u-evropskim-dravama (датум приступа, 18. 7. 2014.).

http://www.senta-zentasport.rs/doku/strategija_razvoja_skolskog_sporta_apv_2013-2017.pdf (датум приступа 25. 1. 2014).

www.edabl.org/uploads/admin/dobro_je_dobro_saradjivati.pdf (датум приступа 19. 9. 2016).

<http://www.oks.org.rs/nacionalna-strategija-razvoja-sporta-akcioni-plan/> (датум приступа 16. 9. 2016).

http://www.kg.rs/ush/dokumenta/Zakon_o_srednjoj_skoli.pdf (датум приступа 22. 9. 2016).

<http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/zakon-o-osnovaма-система-образовања-и-васпитања.pdf> (датум приступа 22.09.2016).

<http://www.oks.org.rs/nacionalna-strategija-razvoja-sporta-akcioni-plan/> (датум приступа 16.9.2016).

Suzana A. Subić

High school “Mihajlo Pupin”

Belgrade

Dragoljub B. Višnjić

University of Belgrade

Faculty of Sport and Physical Education

Živorad M. Marković

University of Kragujevac

Faculty of Education in Jagodina

Department for Didactics and Methodology

THE ROLE OF LOCAL COMMUNITY IN IMPROVING THE QUALITY OF SPORT FACILITIES IN SCHOOLS

Summary: The paper deals with problems and attitudes of local communities towards sport facilities in schools. The analysis is based on differences in the quality of facilities used for teaching physical education in different schools. One of the basic principles which is a precondition for the improvement of working conditions in school sport facilities is the principle of partnership.

It was concluded that local communities and schools should work as partners in order to enable the achievement of common educational goals. A good condition of school sport facilities is highly important to the local community and society at large, which significantly contributes to promoting healthy living, developing education of young people and their social values.

Key words: local community, partnership, school, school sport facilities, financing.